
Fra: Nasjonalt ungdomspanel
Til: Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet

Dato: 7. mai 2012

Gjelder: Høringsuttalelse NOU 2011: 20
Deres ref.: 201200324-/KHTA

Kopi til: Barne- og ungdomsrådet i Oslo (BURO);
Barneombudet;
Buskerud ungdomsgruppe ved leder;
Familie- og kulturkomiteens medlemmer;
Nord-Trøndelag barne- og ungdomsråd;
Sentralt Ungdomsråd i Oslo;
Stortingets presidentskap ved Stortingspresidenten;
Ungdommens fylkesråd i Troms ved leder;
Ungdommens fylkesting i Hedmark ved leder;
Ungdommens fylkesting i Nordland ved leder;
Ungdommens fylkesting i Oppland ved leder;
Ungdommens fylkesutvalg i Hordaland ved leder;
Ungdommens fylkesutvalg i Sør-Trøndelag ved leder;
Vestfold fylkesseleivråd ved leder

INNLEDNING

Nasjonalt ungdomspanel viser til brev av 3. februar 2012 hvor Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sender NOU 2011:20 *Ungdom, makt og medvirkning* («utredningen») på høring.

OM NASJONALT UNGDOMSPANEL

Da Ungdommens storting¹ ble avholdt i mars 2012, valgte forsamlingen nye representanter til Nasjonalt ungdomspanel («NUP»). Ungdommens storting ønsker å ha et organ som kan arbeide med sakene Ungdommens storting vedtar mellom hver gang Ungdommens storting møtes, og satte derfor ned et panel bestående av syv av delegatene som skal utgjøre et slikt organ. NUP fikk som hovedoppgave å arbeide for formalisering av Ungdommens storting som en permanent ordning, i tillegg til formaliseringen av et arbeidsutvalg for Ungdommens storting, tilsvarende dagens NUP.

NUP har ingen egne midler, heller ingen sekretærressurser. Siden opprettelsen har NUP-medlemmene fått støtte til reise, og i noen grad til opphold, av fylkene de kommer fra.

Ungdommens storting ble avholdt for første gang i mars 2012. Forsamlingen bestod av to representanter fra hvert fylke. Representantene var valgt av fylkenes medvirkningsorganer eller plukket ut på annen måte i fylkene som ikke har slike. Møtet foregikk over to dager på Stortinget. Ungdommens storting arbeidet i tre forskjellige komiteer som behandlet områdene elevdemokrati, kommunale- og regionale spørsmål om ungdomsmedvirkning, i tillegg til spørsmål om hvordan ungdom selv ønsker at et ungdomsparlament skal være. Dag to av møtet var det debatt med stortingsrepresentanter og statsråder.

Nasjonalt ungdomspanel ble opprettet av delegatene på Ungdommens nasjonalforsamling² i september 2010. Organet skulle utgjøre et interimstyre som skulle følge opp sakene Ungdommens nasjonalforsamling vedtok, deriblant å arbeide med organisering og opprettelse av innflytelsesorgan på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Nasjonal ungdomspanel hadde flere møter i løpet perioden fra opprettelsen til Ungdommens storting ble avholdt i 2012, og var blant annet med i planlegging og gjennomføring av Ungdommens storting.

¹ <http://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Hva-skjer-nyheter/2011-2012/Ungdomsdemokrati-elevmedvirkning-og-stemmerett-pa-Stortinget/> (lesedato: 6. mai 2012)

² Barneombudet & BURO (2011).

Se for øvrig også avsnittet *Ungdommens nasjonalforsamling* under avsnitt 5.2.5 i utredningen.

NUP består i dag av tre jenter og fire gutter i alderen femten til atten år. Det er stor geografisk spredning i bosted blant medlemmene: leder Mads Adrian Hansen, Troms; nestleder Ellen Reitan, Sør-Trøndelag; Oda Lien, Buskerud; Balder Bryn Morsund, Oslo; Karl Petter Rygh, Vestfold; Andreas Svela, Oslo; og Maria Vatnøy, Hordaland.

Under følger Nasjonalt ungdomspanels høringsinnspill.

For Nasjonalt ungdomspanel

Mads Adrian Hansen
leder av Nasjonalt ungdomspanel

GENERELLE KOMMENTARER

Barn og ungdom³ utgjør nær én fjerdedel av Norges befolkning⁴. Denne delen av befolkningen er en samfunnsgruppe som per i dag ikke har stemmerett, og heller ikke er representert i de folkevalgte organene, verken på nasjonalt, fylkeskommunalt eller kommunalt nivå. Med andre ord har ungdom ingen formell, direkte makt, verken på individ- eller gruppenivå. Dette stiller store krav til politikerne, fordi barn og unge har lovfestet rett til å bli hørt i saker som angår dem.

På bakgrunn av dette ser Nasjonalt ungdomspanel det som meget positivt at regjeringen satte ned en Norsk offentlig utredning for å utrede «spørsmål knyttet til unges makt og deltakelse i samfunnet [...] på en systematisk og kunnskapsbasert måte».

Utvalget definerer i kapittel 1.2, underoverskrift *Medborgerskap og politisk deltakelse*, aksjonskanalen, organisasjonskanalen, partikanalen og den konsultative kanalen som de fire viktigste kanalene for deltakelse. NUP mener ikke at utvalget ser de ulike påvirkningskanalene i tilstrekkelig sammenheng. NUP mener kanalene utfyller hverandre, og skaper gode arenaer for den enkelte ungdom til å delta på en måte som passer ungdommen.

NUP mener det er vesentlige feil og mangler ved utvalgets resonnementer og konklusjoner på flere punkter, og tror dette kan skyldes sammensetning og kompetanse. Eksempelvis oppfatter NUP det som at utvalget mener at deltakelseskanalene både er konkurrerende og kan utføre hverandres oppgaver, og utvalget beskriver den konsultative kanalen som en «elitekanal». Dette mener NUP ikke er tilfellet. Ungdom er individer, og ønsker og behersker ulike kanaler for deltakelse. Dette utdypes videre i høringsuttalelsen.

³ Med «barn og ungdom» menes den delen av befolkningen som er under myndighetsalderen, altså under atten år.

⁴ 23 pst. per 1. januar 2011: http://www.ssb.no/emner/02/barn_og_unge/2011/bef/ (lesedato: 5. mai 2012)

NUP mener det er sterkt beklagelig at utredningen ikke foreligger i kortformsutgave eller i enklere språkutgave myntet på ungdom – særlig når utvalget konkluderer med at offentlige dokumenter som er viktige for ungdom bør foreligge i slike versjoner.

KAPITTEL TO: UTVALGETS MANDAT, SAMMENSETNING OG ARBEID

NUP stiller spørsmålstegn ved utvalgets sammensetning og deler av dets arbeid og framgangsmåter. Her følger noen perspektiver på utvalgets sammensetning, arbeid og i hvilken grad de har fulgt mandatet med sin utredning. Perspektivene bør sees i sammenheng med hverandre.

Med utgangspunkt i beskrivelsen på BLDs nettsider⁵, og kapittel 2.3 i utredningen, har NUP kommet frem til dette:

- Tre av medlemmene var under tjue år på tidspunktet utvalget ble nedsatt. Kun to av disse deltok i arbeidet hele perioden fram til rapporten ble levert i desember 2011.
- Ett medlem var under tjue år pr. desember 2011.
- Ti av seksten medlemmer av det opprinnelige utvalget står oppført med bosted i Oslo eller Bergen. Av de medlemmene som er nevnt i kapittel 2.3, er ni av tretten bosatt i Oslo eller Bergen.
- Ingen av medlemmene hadde, så vidt NUP kjenner til, erfaring fra eller tilknytning til ungdomsrådskanalen.

NUP mener utvalgets sammensetning ikke er ideell geografisk; et stort flertall av medlemmene av utvalget er bosatt i storbyene Oslo og Bergen. Det er NUPs oppfatning at det er ofte er andre miljøer, kulturer og muligheter for deltakelse i storbyene, og synes derfor at utvalgets sammensetning er noe uheldig.

I tillegg er det NUPs oppfatning at alderssammensetningen ikke er ideell. Dette bør også sees i sammenheng med at det i kapitlet om utvalgets arbeid, framkommer lite dokumentasjon på hvordan delen av mandatet om ungdomsinvolvering er fulgt. Den eneste direkte dialogen med ungdom initiert av utvalget var en workshop på Litteraturhuset og et møte med inviterte barne- og ungdomsorganisasjoner. Det framkommer ikke hvem, hvor mange eller hvilke kanaler eller organisasjoner som var representert på noen av disse møtene. Her stiller NUP spørsmålstegn ved blant annet hvorfor metoden med ekspertmøter, som utvalget snakker varmt om i kapittel 5, ikke er brukt. Det framkommer i kapittel 2.4 at rapporten i all hovedsak baseres på ulike rapporter og foredrag. På grunnlag av dette stiller NUP spørsmålstegn ved om delen av mandatet som omhandler ungdomsinvolvering faktisk er oppfylt.

NUP oppfatter det også som at få av utvalgets medlemmer har ivaretatt partipolitisk og organisasjonsuavhengig ungdom. Dette kommer klart frem som manglende perspektiver og

⁵ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dep/Styrer-rad-og-utvalg/ungdommens-maktutredning.html?id=639988> (lesedato: 5. mai 2012)

lite gjennomarbeidede konklusjoner der utredningen behandler partikanalen og den konsultative kanalen. Både ut fra utvalgets arbeid og konklusjoner, spesielt med tanke på den konsultative kanalen, synes NUP det kan se ut som at flere av medlemmene i utvalget har favorisert organisasjonskanalen. Dette underbygges av det faktum at halvparten av kontakten initiert av utvalget, utelukkende retter seg mot organisasjonskanalen.

NUP stiller også spørsmålstegn ved utvalgets kompetanse til å ta standpunkt til formaliserte medvirkningsorganer på regionalt og nasjonalt nivå. I kapittel 5.2.4 skriver utvalget at «[...] det foreligger lite systematisert kunnskap om hvordan [regionale medvirkningsordninger] jobber, hva slags saker de er involvert i og hvordan ungdommene som deltar er rekruttert.» I kapittel 5.2.5, underoverskrift *Ungdommens nasjonalforsamling* er den eneste referansen erfaringsrapporten fra Ungdommens nasjonalforsamling. Dette er en rapport som stiller seg utelukkende positiv til et nasjonalt medvirkningsorgan. NUP forstår ikke hvordan utvalget kan konkludere som det gjør på bakgrunn av dette kildegrunnlaget, og skulle ønske utvalget benyttet seg av sin anledning til å bestille forskningsbidrag på dette området.

Ungdom i den konsultative kanalen har, så vidt NUP kan se, heller ikke blitt lyttet til eller innhentet synspunkter fra. De innspillene som kom fra den konsultative kanalen – innspillet fra Ungdommens nasjonalforsamling og innspillet fra Storby samarbeidet – er dessuten ikke tatt hensyn til. Dette styrker NUPs oppfatning om at punktet i mandatet om ungdomsinvolvement ikke ble fulgt i tilstrekkelig grad.

KAPITTEL TRE: SKOLENS DEMOKRATIOPPDRAK

NUP er positiv til utredningens forslag om at elevdemokratiet i skolen styrkes. NUP er av den oppfatning at dette vil bidra til å styrke ungdomsråd og andre medvirkningsorganer for ungdom lokalt, regionalt og nasjonalt. Styrking av elevdemokratiet og innføring av nytt demokratifag vil også synliggjøre medvirkningsorganene for ungdom i større grad. Styrking av elevdemokratiet og synliggjøring av mulighetene elevene har vil sannsynligvis bidra til å øke engasjement for medvirkning blant elever og ungdom.

Nasjonalt ungdomspanel mener at det å være engasjert skal være positivt og at ingen skal føle seg straffet eller urettferdig behandlet på grunn av dette. NUP mener et alternativt fraværsføringsforslag bør benyttes, og henviser til fraværsordningen Ungdommens nasjonalforsamling vedtok september 2010⁶. Med en slik fraværsordning føres alt fravær på vitnemålet, men det spesifiseres hva fraværet dreier seg om. På den måten blir alt fravær synlig fravær, så for eksempel fravær på grunn av engasjement i organisasjoner, partier eller ungdomsråd skilles fra sykdom eller udokumentert fravær. I tillegg ser NUP positivt på utvalgets forslag om å la engasjement telle som en del av vurderingen i relevante fag. På denne måten gjør man det lettere for unge engasjerte å kombinere engasjementet og skolegang.

⁶ Barneombudet & BURO (2011: 60).

KAPITTEL FEM: MYNDIGHETSINITIERTER ORDNINGER FOR MEDVIRKNING

5.2.1 Demokratisk legitimitet

NUP er enige i utvalgets vurdering om at formaliserte medvirkningsorganer⁷ er viktige i et demokratiperspektiv. NUP ser det som avgjørende at unge som ikke har nådd stemmerettsalder knyttes til det institusjonelle demokratiet, og mener at organene gjør det lettere for ungdom å bli hørt i demokratiske prosesser. NUP mener også at organene fungerer som gode skoler i demokrati og legger til rette for engasjement blant barn og ungdom. NUP ønsker å påpeke at utvalgets spørsmål knyttet til at antall ungdomsråd ikke ser ut til å ha ført til økt tilstrømming til de politiske ungdomspartiene kan sees i et positivt lys: ungdomsrådene har andre deltakere enn de som velger å engasjere seg i politiske ungdomspartier, følgelig gjør rådene at flere unge deltar i demokratiet.

Utvalget mener det knytter seg flere ulemper til formaliserte medvirkningsorganer for ungdom. Utvalget trekker frem mangel på reell innflytelse, deltakelse på voksensamfunnets premisser og sosial skjevrekuttering. Til utvalgets oppfatning om at det er fare for mangel på reell innflytelse i medvirkningsorganer, vil NUP si seg enig i at dette kan være en utfordring. Allikevel vil NUP påpeke at ansvaret for mangel på reell innflytelse kun hviler på politikernes skuldre, og vil i så fall være opp til politikernes å rette opp. NUP mener medvirkningsorganer er en gavepakke til politikernes. Organene gjør det enklere for politikernes å følge opp barnekonvensjonens artikkel tolv; barn og ungdoms rett til å bli hørt. Samtidig vil NUP vise til at utvalget selv konkluderer med at medvirkningsorganene gjør det lettere for ungdom å bli hørt.

NUP vil trekke fram at utvalget i avsnitt 5.2.2 refererer til NIBR-rapporten *De unge stemmene*⁸, der utvalget trekker frem at kommuneansatte var gjennomgående positive til medvirkningsorganenes betydning som innflytelseskanal for ungdom. Rapporten viser at tre fjerdedeler mener at organet i noen eller stor grad gjør at ungdom har innflytelse i kommunale beslutningsprosesser. NUP mener at dette tallet ikke er godt nok, men at det ikke taler mot formaliserte ungdomsråd på alle nivåer. At medvirkningsorganene per i dag ikke er ideelt organisert eller fungerer ideelt betyr på ingen måte at man ikke burde satse på medvirkningsorganer som ett ledd i barn og unges medvirkning på lokalt, regional og nasjonalt nivå. NUP mener at ungdomsrådskanalen bør satses på og at det krever flere ulike tiltak, se avsnitt 5.5.2.

Når det gjelder utfordringen om deltakelse på voksensamfunnets premisser, mener NUP at dette ikke kan anses som et argument mot medvirkningsorganer på regionalt og nasjonalt nivå. Medvirkningsorganene må organiseres slik at medvirkningen skjer på ungdoms premisser.

Utvalget setter sterkt fokus på sosial skjevrekuttering, og er bekymret for at medvirkningsorganene skal være et «ekskluderende eliteprosjekt». Dette momentet berøres i dette høringssvarets avsnitt 5.5.2 *Det regionale og nasjonale planet*.

⁷ Med medvirkningsorganer menes organer i den konsultative kanalen/ungdomsrådskanalen. Dette gjelder hele høringsuttalelsen.

⁸ Knudtzon & Tjerbo (2009).

5.2.2 Kommunale medvirkningsorganer

Erfaringene fra NIBR-rapporten *De unge stemmene*⁹ som utvalget trekker frem er interessante. NUP mener at flere kommuner enn åtte av ti bør ha kommunale medvirkningsorganer. NUP mener at man bør ha en helhetlig medvirkningsstrategi for unge som består både av de store, bredt sammensatte kommunestyrene og de mindre ungdomsrådene. En ordning flere kommuner og fylker benytter seg av i dag er at en stor forsamling (ungdommens kommunestyre) møtes én gang i året. Der velges enkelte saker eller arbeidsområder som et arbeidsutvalg (ungdomsrådet), helt eller delvis valgt av ungdommens kommunestyre, arbeider med gjennom året¹⁰.

Rapporten *De unge stemmene* viser også at kommuneansatte som besvarte undersøkelsen gjennomgående er positive til organene som innflytelseskana, mange mener organene har reell innflytelse og bidrar til å øke interessen for lokalpolitiske saker blant barn og unge. Dette mener NUP at taler for medvirkningsorganer som innflytelseskana. NUP mener at formalisering vil styrke den konsultative kanalen, se avsnitt 5.5.1.

5.2.4 Regionale medvirkningsordninger

NUP mener utvalget konkluderer misvisende når fylkeselevombud og elev- og lærlingeombud regnes som et medvirkningsorgan på regionalt nivå.

Så vidt NUP kjenner til er det per mai 2012 bare åtte av nitten fylker som har ordninger i den konsultative kanalen. Dette omfatter ordninger som Ungdommens fylkesråd, fylkesting, fylkesutvalg, barne- og ungdomsråd og ungdomspanel. I tillegg til disse åtte, er det fylker som har vedtatt opprettelse av slike ordninger, men som ikke er fungerende på nåværende tidspunkt. Dette tallet omfatter ikke fylkene som har ordningen fylkeselevråd, da dette i våre øyne ikke faller inn i den konsultative kanalen. Dette gjelder også Ungdomspolitisk utvalg i Finnmark, som velges blant representanter fra ungdomspartiene av det ordinære fylkestinget.

5.3 Andre medvirkningsorganer

NUP ser verdien av andre myndighetsinitierte medvirkningsorganer enn ungdomsråd eller tilsvarende, og mener tiltakene som fremheves og forklares i kapittel 5.3 er gode tiltak. Under kapittel 5.3.1 siteres et innspill fra Statens råd for likestilling av funksjonshemmede. Her trekkes det blant annet frem at voksen retorikk i mange fora er utfordrende for manges deltakelse. NUP mener dette er et godt poeng, og er av den oppfatning at dette kan være en barriere for mange ungdommer (se også avsnitt 5.5.4).

NUP er enige med Statens råd for likestilling av funksjonshemmede om at «et mangfold av kanaler er viktig og inkluderende». Dessverre deler ikke utvalget denne oppfatningen, og går ikke inn for å formalisere regionale og nasjonalt medvirkningsorgan.

⁹ Ibid.

¹⁰ Blant annet Oslo benytter seg av en slik ordning: Ungdommens bystyremøte (om lag 110 delegater, én gang i året) prioriterer fem saker som behandles i det ordinære bystyret. Sentralt ungdomsråd arbeider gjennom året (15 representanter, 9–10 møter) med sakene fra Ungdommens bystyremøte.

5.5.1 Formalisert medvirkning i kommunene

NUP deler utvalgets oppfatning om at formalisering av medvirkningsorganer for ungdom er en viktig forutsetning for at ungdoms synspunkter kan komme frem og bli tillagt vekt i politiske beslutningsprosesser. Utvalget anbefaler *ungdomsrådsutformingen* heller enn *styreutformingen*. NUP ser fordelene ved å kombinere ordningene som beskrevet i avsnittet om 5.5.2 *Kommunale medvirkningsorganer*.

NUP er enig i utvalgets betraktning om at fordeling av økonomiske midler ikke bør være ungdomsrådets viktigste og/eller eneste oppgave. Fordeling av midler vil i svært liten grad gi ungdom innflytelse på politiske saker i sitt nærmiljø. Samtidig ønsker NUP å beholde denne funksjonen, da den ofte oppleves som engasjerende og kan fungere promoterende for ungdomsrådet.

NUP er svært positive til å etablere nasjonale retningslinjer, og en tilskuddsordning til kommuner som har ungdomsråd som følger disse. NUP støtter også utvalget i at det er viktig at det er rom for lokale tilpasninger i slike retningslinjer, og mener utvalget trekker frem fornuftige punkter der retningslinjene burde være like.

Utvalget ønsker ikke å formalisere eller regulere virksomheten til organer som møtes én gang i året, da utvalget mener slike organer har begrenset betydning som innflytelseskanal. Dette innebærer organer som blant andre Ungdommens fylkesting, Ungdommens bystyremøte og Ungdommens storting. Utvalget mener at slike organer ikke gir barn og unge muligheten til å følge opp saker og politikkområder i etterkant. NUP mener at dette løses med at de årlige organene gir mandat til et arbeidsutvalg som følger opp sakene gjennom året frem til neste årlige møte (se også avsnitt 5.2.2). Flere fylker og kommuner har positiv erfaring med en slik organisering¹¹.

Utvalgets konklusjoner på punktene om administrativ støtte og institusjonell forankring oppfatter NUP som gode og korrekte. NUP ønsker spesielt å fremheve viktigheten av at avsatte administrative ressurser er store nok til å sikre reell politisk involvering og innflytelse. I debatten på Ungdommens storting ble et forslag om nasjonalt kompetansesenter for ungdomsrådskanalen lagt frem. Om senteret realiseres vil det være en viktig støtte for ungdomsrådene, og er dessuten et ledd i gjennomføringen av utvalgets forslag om kompetanseheving blant kommuneansatte med ansvar for ungdomsråd. Behovet for kompetanseheving som utvalget påpeker når de foreslår at myndighetene må vurdere behovet for kompetanseheving, anser NUP forøvrig som reell. Når det gjelder den institusjonelle forankringen mener NUP – som utvalget konkluderer med senere – at det behøves nasjonale retningslinjer for medvirkningsorganene.

På Ungdommens storting er det bred enighet om at lovfesting av medvirkningsorgan på regionalt og nasjonalt nivå er viktig, og at medvirkningsorganene på lokalt plan må formaliseres med felles retningslinjer. Det er derimot større uenighet om lovfesting på lokalt plan. Ett argument som trekkes frem mot lovfesting på lokalt nivå er at man må ha mulighet for lokale tilpasninger.

¹¹ NUP har her basert seg på medlemmenes erfaring.

5.5.2 *Det regionale og nasjonale nivået*

Nasjonalt ungdomspanel stiller seg i hovedsak kritisk til utvalgets vurderinger dette kapittelet av utredningen.

Utvalget går ikke inn for at det etableres et nasjonalt medvirkningsorgan av typen Ungdommens nasjonalforsamling. Utvalget er skeptisk til koblingen av det lokale, regionale og nasjonale nivået, og mener det er store representasjonsutfordringer på grunn av utvelgelsen av deltakere gjennom flere ledd. NUP ønsker å påpeke at det er dette som per definisjon er representasjon, og at det er slik et representativt demokrati fungerer. Utvalget mener videre at et nasjonalt organ blir et elitesjikt som ikke er representative for hele Norges ungdomsbefolkning. Dette anser ikke NUP som et gyldig argument mot et slikt medvirkningsorgan. Norge styres gjennom et representativt demokrati, og slik mener NUP at medvirkningsorgan for ungdom også burde være. Alle elevene på en skole kan ikke sitte i et elevråd, alle ungdommene i en kommune kan ikke sitte i et ungdomsråd, slik vil det også være på nasjonalt nivå. NUP mener at ungdom også er i stand til å representere andre enn bare seg selv. Ungdom velger ungdommene de tror best mulig kommer til å representere seg og sine meninger, på samme måte som voksne gjør i politikken. Stortinget er en samling av 169 ressurssterke politikere som tre fjerdedeler av befolkningen har mulighet til å være med på å velge. På samme måte vil Ungdommens storting være en ressurssterk forsamling som representerer den siste fjerdedelen av Norges befolkning. Begge forsamlingene skal etterstrebe å være representative, og begge har vært gjennom en omfattende utvelgelse.

Ideen om Ungdommens nasjonalforsamling kommer fra ungdom selv; blant annet fremmet Ungdommens bystyremøte i Oslo i februar 2010 en sak om at det var behov for et nasjonalt medvirkningsorgan. Dette skyldes at lokale og regionale organer ofte behandler saker av nasjonal karakter, men ikke har noe organ å sende sakene videre til. Både blant deltakerne som var på Ungdommens nasjonalforsamling i 2010 og Ungdommens storting i 2012 ble det ytret et sterkt ønske om ungdommens medvirkningsorganer på både lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Storbysamarbeidet leverte også skriftlig innspill til utvalget, der Storbysamarbeidet gikk inn for et nasjonalt medvirkningsorgan. Utvalget tar ikke til følge innspillene fra noen av disse forsamlingene i utredningen – en utredning som skulle innhente synspunkter fra ungdom.

Nasjonalt ungdomspanel synes det er underlig at utvalget konkluderer som det gjør; utvalget vil styrke den konsultative kanalen gjennom flere medvirkningsorganer på lokalt plan, men ønsker ikke å gi disse organene en kanal opp til det nasjonale nivået. Utvalget peker på at barne- og ungdomsorganisasjonene fungerer som en kanal for kontakt mellom ungdom og myndighetene, og kan ivareta den konsultative kanalen på nasjonalt og regionalt nivå, uten at utvalget begrunner dette noe videre. I delen av kapittel fem som omhandler regionale og nasjonale medvirkningsorganer opplever NUP at utredningen er meget svak, og oppfatter at utvalget tilsynelatende har brukt lite tid og ressurser på utredning av regionale og nasjonale medvirkningsorganer.

For det første, dersom premisset for at medvirkningsorgan på nasjonalt nivå ikke burde eksistere er at organet vil bli for «elitistisk,» vil NUP påpeke at organisasjonskanalen også har et representativt system for sin utvelgelse av representanter til organisasjonens nasjonale nivå.

NUP opplever også at fraksjonering og maktkamp forekommer i organisasjoner, mens NUP ikke kjenner til dette i den konsultative kanalen.

For det andre har mange organisasjoner medlemmer opp til tretti år. NUP opplever at de fleste medlemmene som har verv på nasjonalt plan ofte er i midten av tjueårene. NUP stiller spørsmålsteget ved om disse kan regnes som unge nok. Organisasjonene blir i praksis styrt av personer som er i midten av tjueårene, noe som ytterligere svekker utvalgets konklusjon om at organisasjonskanalen kan fylle også den konsultative kanalens rolle. Ofte har majoriteten av medlemmene i organisasjonskanalen stemmerett – i motsetning til den konsultative kanalen. NUP mener dette viser at organisasjonskanalen styres av en helt annen målgruppe enn målgruppen for et nasjonalt medvirkningsorgan. Med andre ord kan ikke funksjonen til et nasjonalt medvirkningsorgan ivaretas gjennom organisasjonskanalen.

For det tredje handler organisasjonskanalen først og fremst om særinteresser. Det kan ikke være slik at alle med en idé eller et politisk forslag skal måtte starte en egen organisasjon. Den konsultative kanalen skal være en kanal som ikke er basert på særinteresser; en kanal der ungdom kan fremme sine meninger uavhengig av partipolitikk og organisasjonspolitikk. Det er på ingen måte NUPs mål å erstatte kontakten barne- og ungdomsorganisasjonene har med myndighetene, men å etablere en kanal i tillegg. NUP ønsker at det nasjonale medvirkningsorganet skal kunne uttale seg om flere samfunnsområder, med hensikten å ivareta ungdomsinteresser på alle områder innenfor politikken og samfunnet.

For det fjerde er det ingen tvil om at organisasjonene sjelden representerer et tverrsnitt av ungdomsbefolkningen eller befolkningen generelt; den geografiske fordelingen er ujevn, aldersfordelingen varierer, særinteresser og ikke minst er det stor sosial skjevhet i organisasjonene. Nettopp det utvalget kritiserer den konsultative kanalen for.

Utvalget er positive til at ungdom skal bli hørt på regionalt nivå, men de går imot lovfesting eller regulering av et medvirkningsorgan. NUP stiller seg uforstående til at mindretallet av utvalget mener medvirkningsorgan på kommunalt nivå bør lovfestes, men ikke en gang ønsker å regulere ungdomsorganer på regionalt nivå.

NUP opplever i tillegg at fordelene med den partipolitiske uavhengigheten i medvirkningsorganene er konsekvent oversett av utvalget, samtidig er den demokratiske opplæringseffekten ikke er vektlagt i stor nok grad. Medvirkningsorganene vil kunne trekkes inn i et eventuelt nytt demokratifag i skolen, og representere en praktisk demokratidel i faget. NUP mener også at verdien av deltakelse, engasjement og medvirkning, rollen som vaktbikkje ovenfor politikere, og ikke minst hvordan rådene og møtene skaper arenaer for samhandling og nettverksbygging på tvers av kommune- og fylkesgrenser, ikke tillegges nok vekt eller ikke nevnes i det hele tatt av utvalget.

NUP mener utvalget burde nevne at ved etablering av retningslinjer for ungdomsråd på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå, sammen med opprettelsen av slike organer i hele landet, vil en kunne sette krav til representasjon og dermed motvirke «elitisering», som utvalget frykter. Den

konsultative kanalen, og samhandlingen mellom nivåene, må sees som et helhetlig bilde, på samme måte som kommune, fylke og stat i «voksenpolitikken».

NUP er enig i at flere sporadiske, nasjonale arrangement først og fremst er av symbolsk verdi, men ser i motsetning til utvalget på dette som et argument for at det trengs et nasjonalt medvirkningsorgan der ungdom selv er med på å forme innholdet og dagsorden. I medvirkningsorganet vil de nyttige erfaringene som gjøres og erfaringsutvekslingen utvalget ser som positivt, skje i enda større grad. NUP mener utvalget konkluderer feil når det mener at arrangementenes mangel på reell innflytelse skal være en grunn for å avskaffe dem heller enn å styrke dem.

5.5.3 Andre medvirkningsorganer

Nasjonalt ungdomspanel er enig med utvalget i at det for ungdom kan være vanskeligere å delta og påvirke enn for voksne, og at det derfor må legges mer til rette for ungdoms deltakelse. NUP mener ordninger ekspertmøter er gode supplerende tiltak til ungdomsråd, og synes utvalget burde trukket frem dette. Ekspertmøter er også et verktøy ungdomsrådene kan bruke for innhenting av innspill blant ungdom.

De to formene for deltakelse må samtidig sees i sammenheng: Ekspertmøter egner seg godt i helt konkrete enkeltsaker og i saker der man er ute etter en helt spesiell spisskompetanse blant ungdommene (for eksempel Barneombudets ekspertgruppe med barn og unge med familiemedlemmer i fengsel¹²), mens ungdomsråd er et mer generelt organ.

Utvalget trekker frem ungdomskonferanser etter modell fra NTBUR som et tiltak det bør gjennomføres forsøksordninger på. NUPs medlemmer har tidligere erfaringer med planlegging og deltakelse på ulike ungdomskonferanser, og ser tydelige forskjeller på konferanser arrangert av ungdom kontra voksne. Også andre fylker enn Nord-Trøndelag har positive erfaringer med å arrangere ungdomskonferanser, og NUP anser slike konferanser som et godt supplerende tiltak til den konsultative kanalen.

5.5.4 Myndighetenes kommunikasjon med ungdom

Utvalget presiserer avsnitt 5.4.1 *Generell ungdomsinformasjon* at ungdom har en særskilt rett til å bli informert i saker som angår dem, i henhold til Barnekonvensjonen. Utvalget presiserer også at for å kunne delta i samfunnsdebatten må man være informert.

NUP er enig i konklusjonen om at dokumenter som er relevant for ungdom må skrives i en form og med et vokabular som gjør dokumentet forståelig flertallet av ungdom. NUP mener det er synd at utvalget selv ikke har tatt dette til følge og utarbeidet en slik versjon av utredningen. Dette fører til at denne utredningen, som omhandler ungdom, ikke blir gjennomgått av ungdom i særlig stor grad. Utvalget bidrar i så måte til ungdoms avmakt. Det er svært uheldig for utredningen at man indirekte ekskluderer ungdom som kunne hatt interesse av å lese utredningen og levere høringsuttalelse.

¹² <http://www.barneombudet.no/eksperter/ekspertgrupper/fengsel/> (lesedato 5. mai 2012)

Nasjonalt ungdomspanel stiller seg positive til tiltak som ung.no og Klara Klok og mener at dette, jfr. artikkel 13 og 17 i Barnekonvensjonen, må opprettholdes av og finansieres via offentlige midler.

KAPITTEL TI: ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Overslaget utarbeidet av BURO og Barneombudet i erfaringsrapporten fra Ungdommens nasjonalforsamling¹³ viser at et nasjonalt medvirkningsorgan av typen Nasjonalt ungdomspanel, vil ha årlige driftskostnader om lag 250 000 kroner.

Nasjonalt ungdomspanel merker seg at utvalget mener innføring av et demokratifag i skolen ikke vil ha økonomiske konsekvenser. NUP er av den oppfatning at etterutdanning og kompetanseheving for lærerne på området elevdemokrati og medvirkning er helt nødvendig for en god og hensiktsmessig gjennomføring av dette, og er derfor kritisk til utvalgets konklusjon.

NUP mener også at forskning på feltene demokratiundervisning, regionale lærlingeråd, formalisering av ungdomsråd og ungdomskonferanser er positiv. NUP etterspør også forskning på nytten av medvirkningsorganer regionalt og nasjonalt, noe NUP mener burde vært gjort i forbindelse med denne utredningen.

OPPSUMMERING:

Generelle kommentarer:

- Barn og ungdom utgjør nær én fjerdedel av Norges befolkning. Dette er en samfunnsgruppe som per i dag ikke har stemmerett, og heller ikke er representert i de folkevalgte organene. Med andre ord har ungdom ingen formell, direkte makt, verken på individ- eller gruppenivå. Dette stiller store krav til politikerne, fordi barn og unge har lovfestet rett til å bli hørt i saker som angår dem.
- Nasjonalt ungdomspanel ser det som meget positivt at regjeringen satte ned en Norsk offentlig utredning for å utrede «spørsmål knyttet til unges makt og deltakelse i samfunnet [...] på en systematisk og kunnskapsbasert måte».
- NUP mener ikke at utvalget ser de ulike kanalene for påvirkning i tilstrekkelig sammenheng med hverandre.
- NUP mener det er vesentlige feil og mangler ved utvalgets resonnementer og konklusjoner på flere punkter, og tror dette kan skyldes sammensetning og kompetanse.
- NUP mener det er sterkt beklagelig at utredningen ikke foreligger i kortformsutgave eller i enklere språkutgave – særlig når utvalget konkluderer med at offentlige dokumenter som er viktige for ungdom bør foreligge i slike versjoner.

¹³ Barneombudet & BURO (2011:44).

Kapittel to: **Utvalgets mandat, sammensetning og arbeid**

- NUP stiller spørsmålstegn ved utvalgets sammensetning og deler av dets arbeid og framgangsmåter.
- NUP mener utvalgets sammensetning ikke er ideell geografisk.
- NUP mener utvalget ikke har involvert ungdom i tilstrekkelig grad, og stiller spørsmålstegn ved om delen av mandatet som omhandler ungdomsinvolvering faktisk er oppfylt.
- NUP oppfatter det også som at få av utvalgets medlemmer har ivaretatt partipolitisk og organisasjonsuavhengig ungdom.
- NUP stiller også spørsmålstegn ved utvalgets kompetanse til å ta standpunkt til formaliserte medvirkningsorganer på regionalt og nasjonalt nivå.

Kapittel tre: **Skolens demokratioppdrag**

- NUP ser meget positivt på styrking av elevdemokratiet og et nytt demokratifag, og mener det vil fremme ungdoms innflytelse og vise ungdom mulighetene de har til å påvirke.
- NUP mener et alternativt fraværsføringsforslag bør benyttes, og henviser til fraværsordningen Ungdommens nasjonalforsamling vedtok september 2010.

Kapittel fem: **Myndighetsinitierte ordninger for medvirkning**

- NUP synes det er viktig at så mange ungdom som mulig blir hørt, og mener at både aksjonskanalen, organisasjonskanalen, partikanalen og den konsultative kanalen er viktige kanaler. NUP mener at de fire kanalene er gode supplement til hverandre.
- NUP mener det bør etableres et medvirkningsorgan for ungdom på nasjonalt nivå. NUP ønsker også formalisering av medvirkningsorganer på regionalt nivå.
- Deltakerne på Ungdommens nasjonalforsamling og Ungdommens storting ytret sterke ønsker om medvirkningsorganer både på lokale, regionale og nasjonalt nivå. Dette tar ikke utredningen hensyn til.
- NUP mener medvirkningsorganer på regionalt og nasjonalt nivå er viktige fordi de er en arenaer for de lokale ungdomsrådene å ta opp regionale og nasjonale saker. Det er også en mulighet for samarbeid og erfaringsutveksling mellom ungdomsrådene på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Ungdomsråd er partipolitisk nøytralt, det er ikke medlemskontingent og et det er en lavere terskel for å engasjere seg. Dette mener NUP utredningen ikke tar hensyn til.
- Utvalget vil styrke ungdomsrådene som innflytelseskanal, og det går inn for at det utarbeides nasjonale retningslinjer for lokale ungdomsråd. NUP ser ingen grunn til at de samme argumentene ikke skal gjelde også for regionale og nasjonale medvirkningsorganer.
- Mindretallet går inn for lovfesting av ungdomsråd på kommunalt nivå. NUP ser ingen grunn til at de samme argumentene ikke skal gjelde også for regionale og nasjonale medvirkningsorganer.
- NUP mener at valg i alle ledd av ungdomsrådskanalen skal være demokratiske.
- Barn og ungdom har ikke stemmerett og NUP mener derfor at barn og ungdom trenger egne kanaler for påvirkning. Ungdomsrådskanalen er partipolitisk nøytral og uavhengig

av organisasjonspolitikk. Ungdom ønsker medvirkningsorganer som kan uttale seg på flere samfunnsområder.

Kapittel ti: Økonomiske og administrative konsekvenser

- Erfaringsrapporten fra Ungdommens nasjonalforsamling presenterer et overslag på om lag 250 000 kroner i året til drift av et Nasjonalt ungdomspanel.
- NUP etterspør forskning på nytten av medvirkningsorganer regionalt og nasjonalt nivå.

REFERANSER

Barneombudet & Barne- og ungdomsrådet i Oslo (2011). *Ungdommens nasjonalforsamling 2010 – en erfaringsrapport*.

Knudtson, Lillin & Trond Tjerbo (2009). *De unge stemmene. Innflytelesorgan for barn og unge i kommuner og fylker*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.